

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ПРИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ПАЛЬНИМ НА АЗС

ГРИЩУК Олександра, здобувач вищої освіти

спеціальність 071 Облік і оподаткування

Луцький національний технічний університет

Анотація: У статті проаналізовано особливості документального оформлення операцій з паливом на автозаправних станціях. Розглянуто чинні нормативні акти та типові форми, що застосовуються оператором АЗС і бухгалтерією підприємства. Підкреслено взаємозв'язок цих документів, який забезпечує узгодженість облікових даних, контроль за рухом пального та коректність звітності.

Ключові слова: облік пального, документообіг, АЗС, нормативні акти, бухгалтерія

Автозаправні станції є ключовою ланкою в системі обігу палива, де здійснюються численні операції з його приймання, зберігання та реалізації. Для забезпечення прозорості, законності та контролю за обігом пального важливе значення має правильне оформлення первинних документів, адже вони слугують підставою для бухгалтерського й податкового обліку.

Ведення обліку на автозаправних станціях регламентується чималою кількістю нормативно-правових актів, серед яких: Податковий Кодекс України; Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» № 30; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі нафтопродуктами» №1442 тощо. Інструкція №281 «Про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і в організаціях України» є основним нормативним актом, що визначає такі основні форми первинних документів, як: Звіт про рух нафтопродуктів і газу на АЗС (форма №16-НП Акт приймання нафтопродуктів у резервуари (форма №17-НП); акти приймання-здавання та вимірювання нафтопродуктів тощо [1].

Залежно від суб'єкта складання та призначення первинні документи доцільно згрупувати у два блоки: документи, що складаються працівниками бухгалтерії, та документи, які формуються матеріально-відповідальними особами, – операторами АЗС (табл.1).

Таблиця 1 Класифікація первинних документів на АЗС

Назва документа	Призначення	Особливості ведення
Документи бухгалтерії/адміністрації		
Товарно-транспортна накладна (ТТН)	Супровід транспортування пального, підстава для оприбуткування	Оформлюється постачальником і підтверджується бухгалтерією
Видаткова накладна	Засвідчує кількість отриманих/реалізованих нафтопродуктів	Підстава для відображення в обліку запасів
Податкова накладна	Відображення операцій у системі ПДВ	Підлягає обов'язковій реєстрації в ЄРПН
Акцизна накладна (електронна)	Податковий контроль за обігом пального	Реєстрація у ЄЕАРП обов'язкова
Добова довідка	Подання інформації в контролюючі органи	Формуються на основі інформації про добову реалізацію нафтопродуктів
Документи оператора АЗС		
Форма №16-НП «Звіт про рух нафтопродуктів і газу на АЗС»	Відображає залишки, надходження та відпуск пального протягом зміни	Складається щозміни оператором АЗС
Форма №17-НП «Акт приймання нафтопродуктів у резервуари»	Підтверджує надходження палива до резервуарів	Складається при кожному прийманні пального
Книга обліку розрахункових операцій (КОРО)	Фіксує розрахункові операції без РРО/ПРРО	Використовується у виняткових випадках
Z-звіт РРО/ПРРО	Щоденний підсумок розрахункових операцій	Формується автоматично наприкінці зміни
Журнал обліку зміни операторів АЗС	Засвідчує передачу матеріальної відповідальності	Заповнюється при зміні чергового персоналу
Акти списання/втрат пального	Оформлюють нестачі чи природні втрати	Складаються у разі виявлення відхилень

Джерело: розроблено автором на основі [1;2]

Така класифікація дозволяє чітко розмежовувати документообіг за функціональним призначенням, що, в свою чергу, сприяє ефективнішій організації роботи та обліку на підприємстві.

Важливо не лише розрізнати ці документи, а й розуміти, як саме вони взаємодіють між собою в межах загального процесу обліку та контролю. Розглянемо, яким чином бухгалтерські та операторські документи пов'язані між собою та як їхня взаємодія забезпечує цілісність і достовірність інформації.

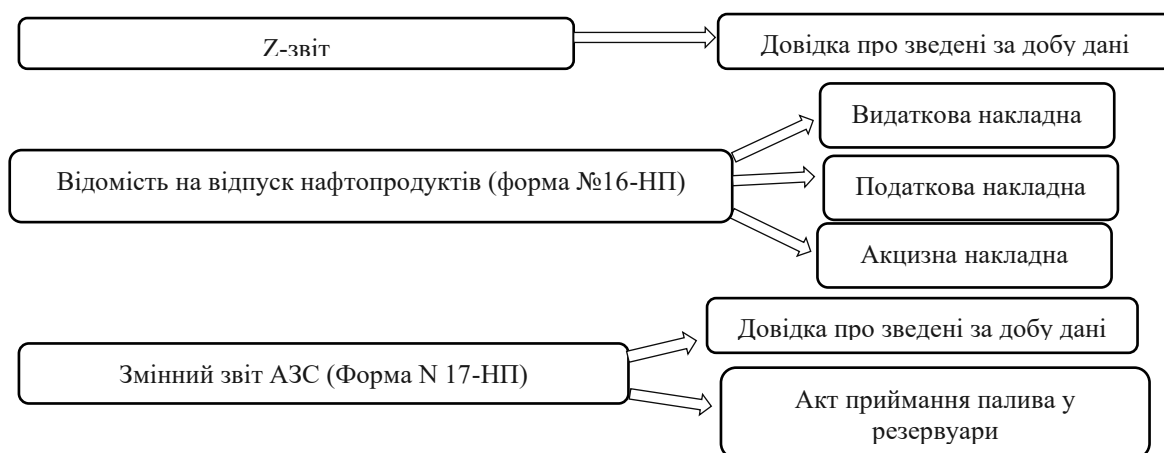

Рисунок 1 – Взаємозв'язок первинних документів на АЗС

Джерело: розроблено автором

Розглянувши рисунок 1, розуміємо, що кожен первинний документ на АЗС виконує не лише функцію фіксації господарської операції, але й є невід'ємним елементом системи контролю за обігом підакцизних товарів. Автозаправна станція функціонує за чітко визначеним алгоритмом документообігу, який розпочинається на початку робочої зміни та завершується складанням підсумкових документів для бухгалтерії і контролюючих органів. Таким чином, від початкових операцій із приймання та відпуску палива до формування підсумкової звітності формується послідовний ланцюг документів, який виконує не лише інформаційну та контрольну функції, але й забезпечує виконання підприємством своїх податкових зобов'язань та мінімізує ризики нелегального обігу пального

Існує ще одна, окрема категорія документації, пов'язана з експлуатацією АЗС, що стосується перевірки засобів вимірювальної техніки (ЗВТ). Ці документи не належать безпосередньо до бухгалтерських чи операторських, але є критично важливими для забезпечення точності обліку, дотримання технічних стандартів і вимог контролюючих органів.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 374 підприємства, які використовують ЗВТ, щороку до 1 грудня мають скласти перелік засобів, що перебувають в експлуатації та підлягають повірці, і подавати його на погодження до територіального органу Держспоживстандарту України [3]. Серед документів, що складаються за результатами перевірки): свідоцтво про перевірку; акт технічного огляду або дефектації (у разі непридатності ЗВТ); акт про приймання-передачу ЗВТ на перевірку

Отже, первинні документи на АЗС виконують ключову функцію у контролі за обігом пального, є підставою для оподаткування та підтвердження законності господарських операцій. В умовах цифровізації актуальним завданням є перехід від паперових форм до автоматизованих систем, що дозволить мінімізувати помилки та знизити ризики тіньових схем у паливній сфері.

Література:

1. Наказ Про затвердження Інструкції про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України №281 від 20.05.2008р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0805-08#Text>

2. Інтернет ресурс: журнал «Дебет-Кредит». Облік палива на підприємстві. URL: <https://online.dtki.ua/2014/31/55889> (дата звернення 14.09.2025р.)

3. Постанова Про затвердження переліку категорій законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що підлягають періодичній повірці № 374 від 04.06.2015р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.09.2025р.)

***Anotation:** The article analyzes the peculiarities of documenting fuel operations at filling stations. Current regulations and standard forms used by the station operator and the company's accountant are examined. Emphasis is placed on the interrelation of these documents, which ensures consistency of accounting data, control over fuel movement, and accuracy of reporting.*

***Key words:** fuel accounting, documentation, filling stations, regulations, accounting*

***Науковий керівник – ЖУРАКОВСЬКА Ірина**
д-р екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк*